

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפזן | כולל שיש שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

בס"ד

שבוע שבת הגדול פרשת צו

יום א' ד' ניסן-שבת י' ניסן תשפ"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת מנחות ע"ע"ו

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

דף ע"י ע"א

בעי ר"ש בן פזי שיבולת שהביאה שלישי קודם לעומר, ועקרה ושתלה לאחר העומר והוסיפה, מהו וכו' בעי רבה לענין מעשר מאי וכו' אמר ליה דבר שזרעו כלה לא מיבעיא לי, אלא כי קמיבעיא לי דבר שאין זרעו כלה מאי וכו'.

פירש רש"י שאת השבולת חזר ושתל. וכן משמעות לשון הגמרא דאמדינהו, דא"א להפריש רק באומד כיון שלא מירחן. וברמב"ם [הלכות מעשר פרק ו' הלכה ה'] זרעונים שהביאו שלישי ומרחן ועשרן ואח"כ זרעו והוסיפו ואין זרעם כלה ה"ז ספק אם חייבין במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו, או אין חייבין שהרי הזרע שעדיין הוא קיים ולא אבד מעושר הוא, ואין אלו דומים לבצלים שהבצלים אין דרכן להזרע. ע"כ. דהיינו שכבר מרחן והפריש כדין ואח"כ נטען. ולפירושו קשה דחטים כה"ג הוי זרעו כלה, וכתב השפת אמת לדייק בלשון הרמב"ם שכתב זרעונים, שנראה שהבין שיש מינים שזרעיהם ואין זרען כלה ומ"מ לא דמי לבצל. ועיין בברכת הזבח שכתב דט"ס הוא ברמב"ם, וכתב השפת אמת דאין נראה כן.

דלמא חזר ונקבו קא אמרת, הכא חדא זריעה היא, איחבורי הוא דקא מיחברא ועולה, התם שתי זריעות נינהו וכו'.

לפירוש רש"י מה שנתוסף ודאי מחויב, רק האיבעיא הוא אי תרם מזה על זה. אבל הרמב"ם כתב [הלכות תרומות פרק ה' הלכה ט"ו], עציץ נקוב הרי הוא כארץ, וכמה יהא בנקב כדי שרש קטן והוא פחות מכזית, זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב והביאה שלישי ואח"כ נקבו ונגמרה התבואה והוא נקוב הרי הוא כצומח בשאינו נקוב עד שיקבנו קודם שיביא שלישי. ע"כ. דהיינו דהספק הוא

על מה שנתוסף, דכיון דכבר הוי שלישי חשיב כנגמר ולא חשיב תבואת הארץ במשהו שנתוסף אח"כ. וכתב השפת אמת דצ"ע מה דסתם הרמב"ם בפשיטות דפטור, וכתב ליישב דהרמב"ם מפרש דבדרך פשיטותא חשיב לו דלא דמי להתם, דחדא זריעה הוא חיבורא מחבר ועולה ופטור, וכתב דהטעם נראה דמשו"ה חשיב דרך זריעתו בכך, אבל ב' זריעות לא חשיב דרך זריעה בכך.

שבולת שמרחה ושתלה וקרא לה שם במחובר וכו' אם כן מצינו תרומה במחובר לקרקע, ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע וכו'.

וז"ל הרמב"ם [הלכות תרומות פרק י"א הלכה כ"ו], שבולת שהיתה בתוך הכרי ומרח הכרי כולו הרי אותה השבולת טבל, הואיל ונמרחת בתוך הכרי, שתלה ואחר כך קרא עליה שם ועשאה תרומה הרי זו ספק תרומה הואיל וזרעה, שמא פרח הטבל ממנה ונעשית כפירות שעדיין לא נגמרו, אבל אם עשאה תרומה קודם שיזרענה הרי זו תרומה, לפיכך אם תלש ממנה ואכל במזיד חייב מיתה, בשוגג משלם את החומש, ואם גחן ואכל בפיו מן הארץ בטלה דעתו אצל כל אדם, שאין דרך בני אדם בכך לפיכך פטור מן המיתה ומן החומש אם היה שוגג. ע"כ. והקשה השפת אמת דלפי זה לא מובנת קושיית הגמרא דאם כן מצינו תרומה במחובר, דהלא גם אי שתילה מבטל שם טבל מצינו תרומה במחובר היכא דקרא שם מקודם השתילה דלא מבטל לכ"ע. וכתב די"ל דאה"נ, דהמקשה בעי להוכיח דגם בקרא שם קודם השתילה מבטל שם תרומה אבל למסקנא אינו כן כנ"ל.

או דלמא כיון דשתלה פקע ליה טבלא מינה.

והשיטה מקובצת כתב דמכל מקום אסורה באכילה, וכל הבעיא היא רק לחלות הפרשה, וכתב רבינו הגרי"ז דאם

כולל ומכון ראש פינה:

אנתו מכת מרדות, אבל עציץ נקוב הרי הוא כארץ.
ע"כ. ולכאורה מקורו מסוגיין, ועיין במפרשי הרמב"ם מה
שכתבו בזה.

דף ע' ע"ב

מאי קודם לעומר רבי יונה אמר קודם קצירת העומר,
רבי יוסי בר זבדא אמר קודם הבאת העומר.

ומה הסברא שקצירת העומר תתיר, והלא אין העומר
מתיר אלא בהקרבתו, כתב השפת אמת דנראה הטעם
דהעומר שנקצר היא ראשית לפטור כל הנשרשים אז
בקרקע, אף על גב דעיקר המתיר היא ההקרבה, מ"מ מה
שנשרש אחר הקצירה נמצא דלא ניטל העומר מן השדה
בעת שהיתה שם מושרשת תבואה זו לכן אינו מתיר. ולפי
זה הוא הדין נמי אי קצרו העומר קודם יום טוב, כדאמרינן
לקמן לא מצא מן הקמה מביא מן העומרים, לא הותר ג"כ
כל הנשרש אחר קצירת זו התבואה שבא ממנה העומר.

וכתב השפת אמת דיש לעיין לשיטה זו בזמן דליכא
עומר, למ"ד האיר המזרח מתיר וודאי דכל הנשרש קודם
האיר המזרח מותר. וכן למ"ד קודם הבאת העומר נראה
דבזמן הזה כל הנשרש קודם האיר המזרח מותר והנשרש
אח"כ אסור. וכתב דלמ"ד עד עצם היום ועד בכלל ולא
הותר חדש עד הלילה צ"ע הנשרש בחצות היום אי סוף
היום מתיר, או כיון דעד בכלל כל היום הוא המתיר וצריך
להיות נשרש קודם שהאיר המזרח, וכתב דצ"ע בזה.

ולהלכה כתב הרמב"ם [הלכות מאכלות אסורות פרק י' הלכה
ד]. כל תבואה שהשרישה קודם הקרבת העומר אף על פי
שלא נגמרה אלא אחר שקרב מותרת באכילה משקרב
העומר, ותבואה שהשרישה אחר שקרב העומר אף על
פי שהיתה זרועה קודם שקרב העומר הרי זו אסורה עד
שיקרב העומר של שנה הבאה, ודין זה בכל מקום ובכל
זמן מן התורה. ע"כ.

וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, וכתוב בספרי,
ראשית קצירכם, שתהא תחילה לכל הנקצרים, ר"ל
מנחת העומר, לפיכך אינו מותר לקצור שום דבר
מחמשת המינים קודם קצירת העומר. והוא ענין מה
שאמר השרישו מותר לקצור אותו אחר קצירת העומר.
ומה שהוא גרגרים מפוזרים בארץ בשעת קצירת העומר
ונקצר ואותן הגרגרים לא השרישו ואחר כך השרישו
אינן מותרים לקצור אותן עד שקוצרים העומר מהשנה
הבאה. דהיינו דהנשרש אחר הקצירה קודם הבאה אסור
לקוצרו בשנה הבאה עד קצירת העומר. וקשה זו מנ"ל,
דנראה פשוט דעומר שבשנה הבאה אסור להביא מזו
התבואה שנשרשה אחר קצירה וקודם הבאת העומר,
דעכ"פ הקרבן כבר הובא מזו התבואה, ואנן אמרינן
רק דהקצירה והבאה מתירין, מ"מ עיקר המתיר היא
ההבאה, וכיון דאסור להביא מזה העומר נראה שמותר
לקצרו קודם העומר הבא, וסיים דצ"ע ג' בזה.

נפרש דאף דאינו טבל להפרשה מ"מ הוי טבל לאיסור,
א"כ מצינו דמתחלק האיסור טבל מטבל דהפרשה, ולפי
זה יש מציאות שישאר באיסור טבל כל ימיו, כגון אם
הקדש או גוי יעשה בו אח"כ מירוח, דנפטר מהפרשה,
ואם כן ישאר באיסורו הואיל ואין מה שיתירנו.

והנה רבינו חיים הלוי בספרו כתב דפטור לקוח [מן
התורה] מתרומות ומעשרות הוא אפילו אחרי ראית פני
הבית, ותמה על זה איך פקע איסורו ומי מצינו כזאת
שהאיסור מתהפך להיתר. וכתב הגרי"ז דלפח הנ"ל
אפשר דבלקוח רק טבל דהפרשה פקע, אבל איסור טבל
ישאר עליו, אלא דס"ל דכל פטור לקוח הוא רק מחיוב
הפרשה, אבל אם הפריש חל, א"כ יש לו עיצה לתקן
האיסור במה שיפריש, והנפקא מינה בפטור לקוח הוי
רק דאינו מחוייב להפריש, אבל איסור הוי, עיי"ש.

ומלקצור לפני העומר.

והשאגת אריה דן האם נוהג איסור קצירה קודם העומר
בחוץ לארץ, וצידד שמותר, הואיל ואין העומר בא מחוץ
לארץ, ואם כן דינו כבית השלחין שמותר לקצרו הואיל
ואין מביאים ממנו עומר. וכן ברמב"ם [הלכות תמידין ומוספין
פרק ז' הלכה י"ג]. אסור לקצור בארץ ישראל מין מחמשת
מיני תבואה קודם לקצירת העומר שנאמר ראשית
קצירכם שיהיה תחלה לכל הנקצרים, במה דברים
אמורים בקציר שראוי להביא ממנו עומר, אבל בית
השלחין שבמקום הואיל ואינו ראוי להביא ממנו קוצרין
אותו מלפני העומר, אבל לא יגדוש. ע"כ. וכתב השפת
אמת דצ"ע אי גם עכשיו אסור לקצור קודם ט"ז ניסן, או
נימא דרק כשיש עומר אסור. וכתב דנראה דמ"מ אסור
משום שמא יבנה בהמ"ק במהרה ונמצא דביטל הכתוב
ראשית קצירכם.

ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם.

ומה נאמר לפי זה, שאם יזחל אדם על גחונו ויאכל כל
איסורים שבעולם יהיה פטור כי בטלה דעתו, ולכאורה
הכונה שאין דרך לאכול כך מחובר, ולא בגלל צורת
האכילה. ורש"י כתב כשהיתה מחוברת בטלה דעתו אצל
כל אדם ולא הויא אכילה. ע"כ. משמע כנ"ל, ומשמע
דאינו משום שאינו כדרך הנאתו, דהנאתו שלימה גם כך,
אלא שלא נחשב מעשה אכילה, ככהאי גוונא. אמנם אם
לקח דבר איסור ואכלו בכל אופן שהוא הרי הוא אצלו
מעשה אכילה גמור, ואכתי צריך עיון בגדרי דבר זה.

בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מרדות מדרבנן שפיר.

מהלשון משמע דאינו מוחלט שלוקה מכת מרדות על
כך, אבל הרמב"ם [הלכות כלאים פרק ה' הלכה ט"ז] כתב, גפן
שיבשו העלין שלה ונפלו כדרך שתיבש הגפן בימי הקור
אסור לזרוע בצדה ירק או תבואה ואם זרע לא קדשו, וכן
הזרוע בעציץ שאינו נקוב המונח בכרם לא קדש ומכין

או לבית המדרש, שנאמר קצירכם ולא קציר מצוה. ע"כ. משמע דקציר מצוה קאי על בית האבל או בית המדרש.

אמנם תמה השפת אמת, דהרי ברכת רחבה לאבלים אינה אלא מדרבנן, ואיך תבוא מצוה דרבנן ותדחה איסור דאורייתא, וייסד שבאמת אין חילוק בין רשות למצוה, אלא החילוק הוא בין קצירכם, שהוא לצורך אכילתכם, לבין קציר שאינו לצורך אכילתכם, וממילא הכל בכלל. אבל המנחת הינוך כתב דגם מצוות דרבנן הם בכלל דבר מצוה [ובפשטות הוא לפי שהכל בכלל מצות לא תסור].

לא מצא יביא מן העומרים כו' נקצר ביום כשר.

הקשה רבינו הגרי"ז דתרת למה לי, דהא מן העומרים פירושו ג"כ שנקצר שלא לשם מצוה, ואפילו אי נקצר בלילה, כיון דשלא לשם מצוה היא הוי כמו נקצר ביום. וצ"ל דכונת הגמרא דנקצר ביום כשר היינו מצות הקצירה, דא"צ תו לקצור בלילה, דאי לומר דכשר לעומר כבר תני יביא מן העומרים. וכתב דכ"ז דוחק לומר דאפילו נמצא עוד לקצור לא יתחייב לחזור ולקצור בלילה כמצותו. וכתב דאפשר דהפירוש נקצר ביום היינו ביום הבאת העומר, ופירוש כשר היינו גם גוף מצות הקצירה, דודאי הא דמביא מן העומרים היינו להקרבה משום דכתיב תקריב מ"מ, אבל מצות קצירה ביטל, אבל בנקצר ביום כשר וגם מצות הקצירה קיים, ונ"מ בזה דאפילו יש מן העומרים, מ"מ כשמוצא ביום הבאת העומר שעורים בשדה מצוה לקצור כנ"ל. מיהו קשה מנ"ל באמת מדכתיב תקריב דגם מצות הקצירה כשר ביום, דלמא לא ריבה הכתוב אלא דכשר להקרבה וצ"ע. ועיין בשפת אמת שכתב גם כן שנקצר ביום כשר היינו ביום תנופת עומר דאי ביום הקודם כבר למדו דאפילו מן העומרים מביא עיי"ש.

דף ע"א ע"ב

מחייב היה ר"ע אף במנמר לאוצר.

והנה טעמא דר"ע דנותן פאה לכל אחד ואחד הוא משום דלא הוי קצירה חדא, וא"כ צ"ע מאי קאמר דר"מ סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא, כיון דזה מטעם אחר לגמרי ולא משום דחסר קצירה, א"כ מאי שייך בזה ס"ל כוותיה בחדא הלא לגמרי לא דמו אהדדי, וצ"ע.

ואי ס"ד נקצר ביום כשר אמאי דוחה את השבת.

כתב השפת אמת דיש לתמוה, כיון דמפיק מקרא דקציר מצוה דוחה שבת א"כ מה בכך דכשר, מ"מ מצות קצירה דוחה שבת.

דף ע"ב ע"א

לא יעשה כריכות מ"ט דכמה דאפשר לא טרחינן.

ובעיקר הענין שיכול להיות שתבואה תשריש בין קצירה להבאה, שהוא פחות מיום, תמה על זה בעל השאגת אריה בספר טורי אבן [פ"ק דר"ה]. דשם בראש השנה משמע דתבואה אינה נשרשת רק בג' ימים מעת לעת, ואם כן לא שייך כלל להיות נשרש בין קצירת העומר להבאה. וכתב השפת אמת דנראה פשוט דהאי כללא דהתם הוא דוקא שאין יכול להשהות יותר, ונראה דאיכא הבחנה וסימן להבקיאים בעבודת האדמה לראות אימת נשרש. ואפילו ביום אחד יכול להשריש, רק באינו ידוע נתנו הכלל ג' ימים, וכן מסתבר ודאי, דלמה לא נוכל לראות שנתדבק בקרקע היטב וזה הוי השרשה, וא"כ משכחת שפיר כשרואין קודם קצירת העומר שעדיין לא נשרש ואחר הקצירה רואין שנשרש.

וכתב עוד מציאות בזה, דהא בעציץ שאינו נקוב לא חשיב לחם מן התורה, א"כ כשנוקב העציץ נראה דאם כבר שהה הזרע בעפר ג' ימים כדין השרשה, חשיב מושרש מיד כשנוקב העציץ, וא"כ נ"מ כשנוקב העציץ בין קצירת העומר להבאתו.

דף ע"א ע"א

קוצרים בית השלחין כו' אבל לא גודשין.

כתב רבינו הגרי"ז דנראה דהא דלא גודשין הוא משום דילמא אתא למיכל, וכן בהא דאמרין לא יעשה אותן כריכות אלא מניחן צבתים כתב הרמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פ"ז הט"ז] משום שהוא כדרך הקוצרין, והיינו ג"כ משום דדילמא אתא למיכל, דכדרך הקוצרין לא שייך באיסור חדש דמעשה הקצירה אסורה בו, דדוקא גבי שביעית דהתם האיסור הוא אסיפת התבואה שייך במלאכה כדרך הקוצרין, משא"כ בחדש שהמעשה קצירה אסורה בו לא תלוי בדרך הקוצרין כלל.

והרע"ב במשניות כתב הטעם דלא גודשין דמה דאפשר לשנויי משנינן, וכתב הגרי"ז דאינו מדוקדק, דאיסור גדישה אינו מטעם איסור קצירה אלא גזירה בפני עצמן משום דלמא אתי למיכל מיניה.

וקוצרין מפני נטיעות, מפני בית האבל, מפני ביטול בית המדרש.

והטעם אמרו לקמן [ע"ב ע"א], מאי טעמא קצירכם אמר רחמנא, ולא קציר מצוה. ורש"י כאן כתב שמותר לקצור מפני האילנות משום הפסד האחילנות, דאותה התבואה אינה ראויה לעומר שאינה באה מבית האילן, ועוד טעם מפני איסור כלאים [ומשמע דסבירא ליה כדעת הראב"ד שיש איסור כלאים אף בזרעים ואילנות ולא רק בגפן]. והרמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פרק ז' הלכה ט"ו] כתב, תבואה שלא הביאה שליש, מותר לקצור ממנה להאכיל לבהמה, וקוצרין מפני הנטיעות שלא יפסדו, וקוצרין לפנות מקום לבית האבל

והקשו האחרונים דצ"ע, דבעצם הקצירה מתירין בלא שום שינוי, ומ"ש דבכריכה הוא דאמרינן דלא טרחינן, וצ"ע.

ובעצם הלשון לא טרחינן דהוא מזכיר יותר איסורי חול המועד וכיו"ב, ביאר רבינו גרשום שאין הכונה לטירחא כפשוטה, אלא שהוא משום שינוי. וכן הבאנו לעיל מהגרי"ז שהוא משום שמא יבא לאכלם. אמנם הקרן אורה כתב דהוא כדי שלא יראה כקצירת הרשות. ולהקטיר חלבים.

פירש רש"י דהיינו מה שמתעכל מן המזבח מחזיר כל הלילה. ומשמע שלא יעלה לכתחילה כל הלילה, רק בתחילת הלילה, וכן התוספות במגילה [כ"א ע"א ד"ה ולהקטר] סבירא להו דאברים שלא נתעכלו קודם חצות אין מעלים אותם למזבח אחר חצות. אמנם לכאורה הוא תמוה, דאף אם נאמר דיש איסור להעלות אברים אחר חצות הוא רק מדרבנן, וצ"ע.

והביא הגרי"ז תורת כהנים [פרשת צו], היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר שיהא נותנן מבוא השמש והם מתעכלין והולכין כל הלילה. אין לי אלא דברים הכשרים להיקרב בלילה, דברים שאינם ראויין כגון הקומץ והקטורת והלבונה וכו', או אינו אלא שיהו מעלין מן הארץ לגבי מזבח כל הלילה כשהוא אומר חלב חגי עד בוקר זה אמור והא מה אני מקיים כל הלילה שיהא נותנן מבוא השמש ע"כ. והנה מבואר דהדין דמעלין מן הארץ למזבח כל הלילה ידעינן מקרא דלא ילין חלב חגי עד בוקר, וא"כ מה בא ללמדנו בהא דנותנן מבוא השמש ומתעכלין כל הלילה.

וכתב דהיה נראה לומר דכאן אשמועינן דבזה שנותנן מבוא השמש ומתעכלין כל הלילה דחשוב ההקטרה כאילו היא ביום מכיון שנתנם מבוא השמש, ומשו"ה גם בדברים שאינן נקטרינן בלילה כגון הקומץ וכו', ג"כ נותנן מבוא השמש דחשיב ההקטרה מביום. והנפקא מינה בזה, דלקמן אמרינן דחביבה מצוה בשעתה, ומשו"ה מקריב האימורין בשבת אף דיכול להקטירן משתחשך, והנה באם נותנן סמוך לחשיכה אם כן מצית האש בשבת וההקטרה של הצתת האש ברובו יהיה בלילה, א"כ הדין נותן שלא ידחה שבת, דאין כאן המעלה של חביבה מצוה בשעתה, דאין זה בשעתה כלל, כיון שמקטירן בלילה, וא"כ למה ידחה שבת, אבל לפי האמור דחשיב כאילו ההקטרה היא ביום מכיון דנותנן מבוא השמש, א"כ עדיין מיקרי חביבה מצוה בשעתה, ואפילו סמוך לשקיעת החמה מקריבין, דחשוב כאילו נקרב בשעתה ביום ולא בלילה.

והובא שמרן הגרי"ז שאל לאביו מרן הגר"ח אם גם במנחת העומר דהיא חובת היום יהיה הדין דמקטירן

מבוא השמש ומתעכלין כל הלילה, וביאור השאלה היה דאולי דוקא בנקטרינן ביום אמרינן דכיון שנותנן מבוא השמש קרינן בו ביום, אבל בעומר דחובת היום הוא, דמלבד הדין יום דבעינן ביה כמו בכל המנחות, אית ביה עוד דין שיקרב ביום משום שהוא חובת היום, א"כ ע"ז אולי לא נאמר כן, והשיב מרן הגר"ח דגם במנחת העומר הוי הדין כן, דגם בזה נאמר הדין דנותנן מבוא השמש, ועוד דכל הדין דבעינן הצתת האש ברובו לא נאמרה אלא לענין להתיר השירים, אבל מצות הקטרה מתקיימת שפיר כל ששלטה בו האור.

היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת, אם יש אחרת אומר לו הבא אחרת תחתיה, ואם לאו אומר לו הוי פקח ושתוק.

רש"י כתב דהוא משום שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפילו של יחיד. והוא תימה, דהא מבואר שהטעם הוא כדי להתיר שיריים באכילה. וכתבו האחרונים דהוא ט"ס ברש"י, ודברי רש"י קאי על כשאין לו אחרת אומרים לו הוי פקח ושתוק, שהוא כדי לא לפרסם שהיא טמאה, שלא יבואו לטעות כנ"ל.

חביבה מצוה בשעתה.

וז"ל הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ד' הלכה ג'], אף על פי שמותר להקטיר אימורין ואיברים בלילה אין מאחרין אותן לדעת, אלא משתדלין להקטיר הכל ביום, חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר אימורין ואיברים אף על פי שכשרים בלילה דוחין את השבת בזמנן ואין מאחרין אותן למוצאי שבת. ע"כ. דהיינו דחביבה מצוה בשעתה הוא גם על חובת שאין קבוע להם זמן אלא שכל שמקריבין היום איכא בהו נמי חביבה מצוה בשעתה להקריב אימוריהן.

ובענין זה יש בנותן טעם להביא דברי שו"ת שבות יעקב [חלק א' סימן ל"ד] בשאלה [שיתכן שהיא מצויה] הנוגעת לסוגיין, וז"ל, בחג הסוכות בשעת ההלל הביאו לאחד אתרוג ולולב עם שאר מינים והיה ע"פ הדין כשר לצאת בו ולא רצה לצאת בה כי רוצה להמתין שעה או שתים שיביאו לו אתרוג מהודר ויותר נאה, אי שפיר דמי למיעבד הכי או נימא דזרזיין מקדימין למצוה עדיף:

תשובה. הנה לכאורה נראה דזרזיין מקדימין עדיף, וראיה לזה מהא דאיתא בתורת כהנים ובש"ס דמנחות [בסוגיין] אמר רבי יהודה חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירת האיפה ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה ר' אליעזר אומר חביבה מצוה בשעתה בערכין, מיד הוא נותן סלע ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא חמש סלעים. עכ"ל. הרי דאף למצוה מן המובחר אין מאחרין, וכה"ג מבואר [בא"ח סימן כ"ח] דאם תפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית א"צ להמתין על הציצית אלא מניח תפילין, וכשמביאין טלית מעטפו.

עכ"ל. וא"כ ה"ה בנדון דידן. אכן כד מעיין שפיר יראה דהכל יש לדחות, דמהאי דתורת כהנים אין ראייה, די"ל ודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי להתאחר במצוה דאולי יתעשר וכו', לכן נ"ל בנדון שלפנינו אם בודאי יובא לו אתרוג מהודר יותר יש להמתין על מצוה מן המובחר כנ"ל. עיי"ש באריכות.

דף ע"ב ע"ב

אלא שאני התם שהרי דחתה שחיטה את השבת.

בשו"ת חתם סופר [יורה דעה סימן שמ"ח] למד מסוגיין הלכה, בדבר אבל הנושא אשה, האם יכול אף להסתפר וכו', וכתב, נ"ל פשוט דביום חתונתו ממש פשוט שמותר להסתפר וליטול צפרנים, דמכיון שהתירו לו לישא אשה בימי אביו אף ע"ג שגם בכלל ימי איבול הוא שלא ישא אשה אפילו בלא סעודה, דנישואין גופיה שמחה הוא, ואפ"ה התירו, וכיון שכבר ניתן ימי אבל לדחות הרי הוא נדחה גם לעשות שמחה ומשתה ולהסתפר אף על גב שזה אין שייך לפרייה ורבייה וכה"ג, מ"מ כיון שכבר ניתן לדחות בדבר אחד דחינו בשאר מילי כדי לעשות המצוה כתיקונה, וכה"ג אמרינן במנחות דמשו"ה הקטירו איברים ופדרים דשבת בשבת ולא המתינו להם עד מוצאי שבת, משום שכבר ניתן שבת לדחות בשחיטת התמיד תו לא אכפת לן, וה"נ דכוותיה, והיינו ביום הנישואים ממש שניתן לדחות בנישואין, וה"ה נמי בשארי מילי.

אלא קסבר רבי קצירת העומר לא דחיא שבת.

בכל הסוגיא מבואר דהא בהא תליא, דאם אפשר לקצור העומר ביום, הרי אפשר לעשותה מערב שבת, ואם כן אינה דוחה שבת. והרמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פרק ז' הלכה ו'] כתב, מצותו להקצר בלילה בליל ששה עשר, בין בחול בין בשבת. ואחר כך [הלכה ז'] כתב, וכל הלילה כשר לקצירת העומר, ואם קצרוהו ביום כשר. ע"כ. והאחרונים תמהו על הרמב"ם דלכאורה הוא תרתי דסתרי כמבואר בסוגיין. ונאמרו בזה תירוצים רבים, ואכ"מ כיון שאינם נוגעים לפשט הסוגיא. אמנם יש לדון לדברי הרמב"ם שפסק שקצר ביום כשר, מה יהיה הדין ביום ט"ז שחל בשבת, אם ידחה שבת, והביא החכם צבי [סימן קס"ו] ירושלמי [ראש השנה פ"א ה"ח] שמסתפק אם קצירת יום דוחה שבת, ומסקנתו שדוחה. והמנחת חינוך מסיק שאינו דוחה שבת אף לרמב"ם הנ"ל, דכל הסברא לדחת שבת הוא משום דחביבה מצוה בשעתה, וסבירא ליה דביום לא מקרי מצוה בשעתה, דהוא רק כשנעשה כעיקר מצותו.

למאי אילימא להקרבה שתי הלחם בני הקרבה נינהו.

הגרי"ז תמה על דברי הגמרא, דאמרינן לעיל [ס"ד ע"א] בשחט כחושה שוחט לכתחילה אחריה שמינה ואפילו

בשבת, ואם כן ה"נ בשתי הלחם, באם הקריבן לכתחילה מן הכחושה דהיינו מבית השלחין, או אינו מן המובחר דאינו כשר אלא דיעבד, והשתא מצי להקריב שמנה, ה"נ דיקריב אף על פי ששחט כבר הכבשים, דמ"מ משום דין שמנה של לחם יביא לחם אחר עם כבשים, אמנם זה שייך רק אם יש דין דלחם דוחה שבת מצד עצמו, משא"כ אם הדין דלחם אין דוחה שבת מצד עצמו כי אם מחמת דין הכבשים, א"כ הכל תלוי בכבשים, דבכבשים שמנים ולחם כחושה לא יקריב משום לחם, כיון דבכבשים עצמן ליכא כחישותא, ולפח זה קשה מאי פריך הגמרא לחם בני הקרבה נינהו, והא שפיר נפקא מינה דאם הדין דלחם דוחה שבת א"כ יקריב הכבשים משום לחם שמן, וצ"ע.

פרק שביעי

ואלו מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת הסלת וכו'.

ובמנחת סולת אין אפיה ואין טיגון, וכתב רש"י דהיתה נקמצת עיסה. ומה היא עיסה זו, כתב רבינו הגרי"ז דנראה דכיון דאיכא דינא דקומץ ממקום שנתרבה שמנה דבעינן מסלתה ומשמנה, וזהו דכתב נקמצת עיסה דהיינו ממקום שנבלל בשמנה, ולא ממקום שלא נבלל בשמן. והקרן אורה כתב דמשמע דס"ל שלש עיסה [במים] קודם קמיצה, כדין המנחות שנלושות במים פושרים כמבואר לעיל. אמנם הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י' ה"ט] כתב, ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפיות ומנחת הסלת, שהרי באפיות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה בתנור לכהן המקריב אותה לו תהיה, ובמנחת הסלת הוא אומר וכל מנחה כלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו, שהאפיה כשחולקין אותה אנשי בית אב כל שיגיע לו חלקו אפילו כזית פת הרי הוא ראוי לו שהרי אוכלו מיד, אבל הסלת אם יחלקוה ביניהן נמצא מגיע לזה מלא כפו סלת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפותו לפיכך היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה כנגד מנחה ולא יחלקו מנחה זו בפני עצמה על כל אנשי בית אב, הוצרך הכתוב לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו לומר שיחלקוה בפני עצמה, מכאן אמרו חכמים אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפילו מעשה מחבת כנגד מעשה מחבת או סלת כנגד סלת, אלא כל אחת ואחת חולקין שיריה בפני עצמה. ע"כ. הרי דלדעתו הרי היא נשאת סולת בלא מים וכך קומצים אותה. ועיין במשנה למלך שם [ה"י] שרצה לומר דבמנחת סולת ליכא כלל אפיה ורצה אוכלו קמח, והקשה רבינו הגרי"ז דהא כתיב מצות תאכל, וגם מלשון הרמב"ם הנ"ל משמע כן, שכתב, אבל הסולת אם יחלקוה ביניהם נמצא מגיע לזה מלא כפו סולת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפותו, משמע ג"כ דיש דין אפיה ע"ז, דאל"ה מה איכפת לנו, ומשמע דאיכא דין אפיה ולישה ומשום זה הו"א דהחלוקה תהיה אחרת.

אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן.

ומה כונת רב פפא, בפירוש אחד פירש רש"י דהיינו דהוא מנין המנחות הנמנות במשנה שתמיד הוא עשר, לאפוקי מרבי שמעון שיש דין אחד עשר מנחות, כי מנחת מאפה יכול להביא בין חלות בין ריקקים ונמנית כשתי מנחות. והרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג הלכה י'] כתב, כל ארבע מנחות אלו האפוינות, כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות, ואם רבה בחלות או חסר כשירה וכו'. והוא כפירוש השני ברש"י, דקאי על מנין החלות.

והנה באם מנחת סולת היתה נאפית עשר עשר או לא פליגי בזה רבוותא, דרש"י [כתב יד] כתב לקמן [ע"ו ע"א] במתניתין דנאפות עשר עשר, דאף מנחת סולת היתה נאפית עשר, ומרש"י בחומש [ויקרא ב. ד] משמע דמנחת סולת לא היתה נאפית עשר חלות.

מנין שאין חולקין מנחות כנגד זבחים.

כתב השפת אמת, ומסופק אני אי הפירוש דאפילו שניהם מתרצין בהכי אינו יכול לחלוק, דקשה על זה הלא במתנה ודאי יכול אחד ליתן חלקו לחבירו, וכתב דלכן אפשר לפרש דעיקר הלימוד הוא שאין א' יכול לכופ את חבירו לחלק מנחה כנגד זבח, דלולי הפסוק הו"א דיכול אחד לכופ את חבירו על זה כמו שכופין על מדת סדום, כיון דאין בחלק משחו של המנחה כדי אכילה, ושותפין כה"ג יכול א' לכופ לחבירו בדינא דגוד או אגוד כיון דאין בו כדי חלוקה, קמ"ל קרא דהלכה כך הוא שיחלקו בכל מנחה בפני עצמה, וז"ש רש"י שלא יאמר הכהן לחבירו, פירוש, כשהשני מעכב, אבל אם כל הבית אב מרוצין לחלוק מנחה כנגד מנחה או זבח אפשר דרשאין, וצ"ע בזה לדינא.

דף ע"ג ע"ב

שלמי העובדי כוכבים עולות. איבעית אימא קרא, ואיבעית אימא סברא. איבעית אימא סברא, עובד כוכבים לבו לשמים; ואיבעית אימא קרא, אשר יקריבו לה' לעולה כל דמקרבי עולה ליהוי.

ומה דין מנחתם, כתב השפת אמת דמשמע בגמרא דלרב הונא אפילו מנחות שהביא אין נקמצות. ונראה הסברא, דכמו בשלמים נעשה עולה, ה"ה במנחה נעשה כמנחת נסכים, דהא קיימ"ל דמתנדב אדם מנחת נסכים והיא כליל. וכן כתב רש"י בהדיא דלרב הונא ה"ה מנחה כליל היא. אכן הרמב"ם [פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ה"י] כתב, נכרי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות שהעכו"ם לבו לשמים, נדר שלמים ונתנם לישראל על מנת שיתכפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים כשלמי ישראל, וכן אם נתנן לכהן כהן אוכלין. ע"כ. ומשמע עכ"פ דס"ל דטעמא דקרא ג"כ משום דלבו לשמים, ופסק ג"כ שם

דאין מקבלין מהם מנחה ולא כתב דאם הביא מקריבין אותה כליל. ונראה הטעם דדוקא בס"ד ס"ל להגמרא דה"ה מנחות, ולא להמסקנא, אלא אין מקריבים מנחות כלל.

שנודרין נדרים ונדבות בישראל.

כתב השפת אמת דצ"ע אי באמת גם נדר שייך בהו, דאם אמר הרי עלי מחויב לקיים נדרו, דהא באמת האי קרא בהקרבת קרבן הוא דכתיב, אבל שיהיה עליו חיוב בל יחל או מצוה דכל היוצא מפיו יעשה מאיזה טעם נימא הכי. לכן קרוב יותר לומר דלישנא בעלמא נקט הש"ס נדרים ונדבות, לומר דבין הביאין בנדר או בנדבה מקבלין מהם, אבל לא שיהיה עליו דין נדר.

דף ע"ד ע"א

תניא אידיך רבי שמעון אומר מנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומץ קרב בפני עצמן והשירים קריבין בפני עצמן.

מה הכונה בפני עצמן, בפשוטו נראה דהאי דקאמר בפני עצמן, היינו דהויין שני הקרבות הקרבת קומץ והקרבת שירים, אמנם בתוספות ובשיטה מקובצת וברש"י פירשו דקרב בפני עצמן היינו במקום בפני עצמן בתפוח, וכתב רבינו הגרי"ז דנראה ביאור דבריהם דאף דבתפוח ג"כ מתקיים דין הקטרה דקרבת, מ"מ איכא מצוה שיתן על המערכה, ובתורת כהנים ילפינן לה מקראי, ועל זה אמרינן הכא דדוקא בקומץ יש הדין שיתנוהו על המערכה, אבל בשירים אין דין זה כ"א דבעינן מעשה הקטרה לחוד וע"כ סגי לה בתפוח.

דף ע"ד ע"ב

כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן יציקה, ובלילה, ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן. חלות בוללן, דברי רבי, וחכ"א סולת. החלות טעונות בלילה, ורקיקין משיחה. כיצד מושחן כמין כי, והשאר נאכלין לכהנים וכו' למעוטי מאי אמר רב פפא למעוטי מנחת מאפה.

ובהמשך המשנה ובהגמרא מבוארת צורת עשיית המנחות, וכתב הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג הלכה ה']. מנחת הסולת כיצד היתה נעשית, מביא עשרון סולת או כמה עשרונות או כפי נדרו ושמן הראוי לה ומוודד בעשרון של מקדש, ונותן שמן בכלי, ואח"כ נותן עליו את הסולת, ואח"כ נותן שמן אחר על הסולת ובולל הסולת בו, ואח"כ נותנה בכלי שרת וצק לתוכה שמן, ושמן שנתן תחלה עם השמן הבלול עם שמן שיצק הכל לוג לעשרון ונותן עליה לבונתה.

[הלכה ו'] מנחת המחבת והמרחשת כיצד, נותן השמן בכלי ונותן עליו הסלת, ונותן על הסלת שמן אחר ובולל הסלת ואח"כ לשה בפושרין ואופה אותה במחבת או במרחשת כמו שנדר, ופותת אותה פתים ונותנה בכלי שרת ויוצק עליה שאר השמן ונותן לבונתה.

[הלכה ח'] מנחת מאפה תנור כיצד, אם חלות היא בולל הסלת בשמן ולש בפושרין ואופה ופותת ונותן בכלי שרת ונותן עליה לבונתה ואין בה יציקת שמן שנאמר חלות מצות בלולות בשמן, ואם ריקין היא לש את הסלת בפושרין ומושח את הריקין בשמן שנאמר וריקין מצות משוחים בשמן, ויראה לי שאחר אפייה מושח אותם.

[הלכה ט'] כיצד מושחן, מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג.

[הלכה י'] כל ארבע מנחות אלו האפיות, כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות, ואם רבה בחלות או חסר כשירה, וכיצד פותתין אותן כופל החלה לשנים והשנים לארבעה ומבדיל, ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת, וכולן פתיתין כזיתים, ואם הגדיל הפתיתין או הקטין אותן כשרים.

[הלכה י"א] לא בלל לא פתת לא הגיש לא משח את הריקין כשירה, לא נאמרו כל הדברים האלו אלא למצוה שכך היא מצותה.

הקליפה בפחות נמי סגי. רק הפירוש כמנ"ל, דעי"ז תעבור הקליפה בשעת טחינה. [והנה לא נתבאר בגמרא אי במנחת שעורין היה ג"כ שיפה ובעיטה, ולמ"ד שיפה ובעיטה בחטין י"ל דקאי גם על מנחת סולת וגם מנחת העומר דחטה לאו דוקא, ה"ה שעורין, אבל למ"ד בבצק צ"ל דכל המנחות הנאפות קאמר:

דאפרשינהו בלישה.

כתב השפת אמת דלכאורה הלשון תמוה, דעיקר התירוץ הוא דמלבד הד' חלות אפה עוד ד' קטנות לתרומה, א"כ היה צריך לומר ד' דקאמר שמואל חוץ מן התרומה, ומה משני דאפרשינהו בלישה, הלא גם המ' חלות מפריש בלישה. וכתב דלכן היה נראה דס"ל להגמרא דאחד מכל קרבן צריך להיות מן עשרה דוקא, ככל מעשר דהוא א' מעשרה, ולהכי מוקי לה דקודם אפיה היה מ' והפריש אז התרומה, ואח"כ חיבר התשעה ואפאן אחת, וכן בכל הד' מינים, וכן מצא בפירוש הר"ן והרא"ש בנדרים, אך משמעות הרמב"ם [פ"ט מהלכות מעה"ק הלכה כב] אינו כן, דז"ל, ולחמי תודה שאפה אותן ארבע חלות יצא לא נאמר ארבעים אלא למצוה, והוא שיפריש החלה שלהן אחת מכל קרבן כשהן בצק, שאין מפרישין פרוסה שנאמר אחד מכל קרבן שלא ישול פרוס. ע"כ. וצ"ע לדינא:

דף ע"ו ע"ב

ריבה במדת סאין כו'.

כתב השפת אמת, מאי קמ"ל, ואפשר דקמ"ל דהוה אמינא כיון דהלכה שיהיה מכך וכך סאין א"כ הקמח היא סולת לפי מדה זו, וכשמרבה בסאין הוי יותר סולת ולהוי כמו ריבה במדת עשרונן, קמ"ל דלא, דמ"מ נקרא סולת גם עם הסובין, רק דזה הוי מן המובחר טפי, אבל מדת העשרונים אינו דוקא על הסולת שבו רק על כל הקמח כמו שהוא:

העומר היה מנופה ביי"ג נפה.

פירש רש"י הלכה למשה מסיני, וכתב השפת אמת דלפי זה היה נראה דס"ל דרבי שמעון לא פליג בעומר רק בשאר מנחות. אבל הרע"ב פירד במשניות דפליג בכולן, וגם לת"ק אינה הלכה למשה מסיני, רק מדרבנן להידור מצוה, וכן מסתבר:

עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סולת.

לרש"י היתה ראשונה גסה וכל הנשארות דקות, ומדויק דרק ראשונה קולטת סובין. ולתוספות אדרבא כולן גסות, רק התחתונה דקה, ומדויק דרק תחתונה קולטת סולת. וברמב"ם לא הוזכר מזה כלום:

דף ע"ה ע"ב

מנחת כהן משיח לא היה מקפלה.

ומסיק בגמרא דמקפלה לשנים, ופירש רש"י משום דהוי רק חצי עשרון, משמע דס"ל כשיטת הרמב"ם דהיה מחלק הי"ב חלות לחצאין מחציתן בבוקר ומחציתן בערב. אבל הראב"ד שם חולק עליו דששה חלות מביא בבוקר וששה בערב, וא"כ קשה מ"ט לחלק בין מנחת כהן משיח לשאר מנחת כהנים. וכתב השפת אמת, מצאתי בפ"י הראב"ד בתורת כהנים הטעם, דבכל המנחות דרשינן פתות שנים פתים שנים, אבל בחביתין כתיב תופיני מנחת פתים, משום הכי מקפלה רק לשתיים והוא נכון:

דף ע"ו ע"א

שיפה ובעיטה בחיטין.

פירש רש"י כדי שישירו קליפתן. וכתב השפת אמת דנראה לפרש דע"י השיפה ובעיטה מתרככת החטה, ולכן בשעת טחינה תוסר הקליפה בנקל, דרחוק לומר דנשרית הקליפה מיד, דא"כ תפול ותתפזר הקמח קודם הטחינה וגם מהו שיעור ג' מאות, הלא אם נשרית